

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
สารบัญตารางภาคผนวก	ฒ
สารบัญภาพภาคผนวก	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	12
นิยามความหมายอัตลักษณ์	12
ประเภทอัตลักษณ์	15
อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์	18
แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม	22

หัวข้อเรื่อง	หน้า
แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม	25
แนวคิดเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนและการปรับตัว	29
แนวทางการศึกษาการดำรงชาติพันธุ์และการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม	37
การดำรงอัตลักษณ์โดยผ่านกระบวนการจัดเกลาทางสังคมหรือสังคม	42
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้	45
การจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ชุมชนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน	53
ฐานคิดในการออกแบบนวัตกรรม	60
การวิจัยแบบผสมวิธี	63
ประวัติความเป็นมาของชาวญ้อ	64
บริบทชุมชนญ้อบ้านสา	68
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	81
กรอบแนวคิดในการวิจัย	89
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	90
กลุ่มเป้าหมาย	90
ระเบียบวิธีวิจัย	91
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล	99
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	102
สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล	105
บทที่ 4 ผลการวิจัย	108
การศึกษาปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนญ้อบ้านสาจากอดีต จนถึงปัจจุบัน	108
การศึกษาชุดความรู้อัตลักษณ์ชุมชนญ้อบ้านสา ตำบลคลองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์	124

หัวเรื่อง

รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนผ่านเครือข่ายผู้ของเด็กและเยาวชนบ้านสา ตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	135
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	174
สรุปผลการวิจัย	174
อภิปรายผล	177
ข้อเสนอแนะ	183
บรรณานุกรม	185
ภาคผนวก	194
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	195
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	209
ภาคผนวก ค เครื่องมือในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล	219
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย	241
ประวัติผู้วิจัย	262

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน	100
2 สรุปการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล	104
3 แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญตามช่วงเวลาประวัติความเป็นมาของชุมชน หมู่บ้านสา	112
4 แสดงพัฒนาการกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านสาจากอดีตถึงปัจจุบัน	121
5 แสดงชุดความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนหมู่บ้านสา	124
6 แสดงค่าเฉลี่ย ร้อยละคะแนนความรู้ความเข้าใจ เจตคติและการปฏิบัติหลัง การเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนของเด็กและเยาวชน	162
7 แสดงค่าเฉลี่ย ร้อยละคะแนนความพึงพอใจหลังการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ของเด็กและเยาวชน	163

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	89
2 ขั้นตอนการวิจัย	107
3 แผนผังเครือญาติผู้นำชุมชนผู้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน	116
4 มุมเหตุจูงใจที่เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน	140
5 รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ผ่านเครือข่ายผู้ตำบลคลองขาม	142

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่แสดงเขตแม่น้ำโขง ประเทศไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	110
2 เสาวัดเก่าบ้านหนองแวงเขตติดต่อกับดงระแนง	111
3 อ่างเก็บน้ำหนองแวงที่ตั้งบ้านเดิมคือบ้านหนองแวง	112
4 แผนที่เดินดินชุมชนผู้อพยพจากลาว	114
5 สถาปัตยกรรมประจำชุมชนบ้านสา	119
6 สัมภาษณ์ครูสภา คุณวุฒิ	136
7 สัมภาษณ์ครูอังกนงค์ คุณไชย	136
8 สัมภาษณ์ครูโชฎีก คงสมของ	137
9 ศึกษาฐานวัฒนธรรมของชาวไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	137
10 ศึกษาฐานประเพณี การแสดงวัฒนธรรมของชาวประเทศภูฏาน	138
11 ศึกษาฐานประเพณี การแสดงวัฒนธรรมของชาวประเทศลาว	138
12 ศึกษาฐานประเพณี การแสดงวัฒนธรรมด้านการต่างกายของชาวประเทศ ในจีเรีย	139
13 การเรียนรู้ภาษาผู้อพยพบรรพบุรุษ	143
14 การเรียนรู้ภาษาผู้อพยพครอบครัว	144
15 การเรียนรู้ภาษาพูดและภาษาเขียนของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	145
16 การเรียนรู้เรื่องอาหารผ่านการเล่าของบรรพบุรุษ	146
17 การเรียนรู้เรื่องอาหารผ่านครอบครัว “กรรมวิธีการทำปลาต้ม”	147
18 เรียนรู้ด้านอาหารพื้นบ้านประจำท้องถิ่น(ยำผัก)	147
19 เรียนรู้เสียงอ่านชื่อโบราณผ่านบรรพบุรุษ	148
20 เรียนรู้เสียงอ่านชื่อผ่านครอบครัว	149
21 เรียนรู้เสียงอ่านชื่อผ่านครอบครัว	150
22 แผนผังเสียงอ่านชื่อ	151

ภาพที่

23	เรียนรู้บ้านจำลองวิถีชีวิตของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	151
24	เรียนรู้วัฒนธรรมไทดำบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	125
25	คณะศึกษาดูงานวัฒนธรรมไทดำบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.. นำเสนอเส้นทางการเดินทางจากอดีตถึงปัจจุบันของชาวญ้อบ้านสา	124
26	การเรียนรู้ภาษาญ้อ	155
27	เรียนรู้การทำข้าวเหนียวสมุนไพรดองระแนงสูตรดั้งเดิม	157
28	นำเสนอขั้นตอนการทำข้าวเหนียวสมุนไพรดองระแนงสูตรดั้งเดิม	157
29	ข้าวเหนียวสมุนไพรดองระแนงสูตรดั้งเดิม	158
30	การบึ่งข้าวเหนียวสมุนไพรดองระแนงสูตรดั้งเดิม	158
31	เรียนรู้ จารีต ฮีดคองผ่านเฮือนญ้อ	159
32	นำเสนอจารีต ฮีดคองผ่านเฮือนญ้อ	160
33	นำเสนอผลงานเกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้าน	161
34	รับใบเกียรติบัตรผ่านการอบรมตามโครงการเข้าค่ายเด็กและเยาวชน กลุ่มคนรักญ้อ สืบสานวัฒนธรรมนำสู่อาเซียน	161
35	ข้อคิดทำให้เกิดแรงบันดาลใจ	165
36	ประชุมการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้อัตลักษณ์ญ้อ	166
37	ศูนย์เรียนรู้อัตลักษณ์ญ้อ มรดกทางวัฒนธรรม	166
38	กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านการเดินทางโลกไกล	167
39	กิจกรรมการซ้อมรำประกอบเพลงอีสานบ้านเฮา	167
40	กิจกรรมการเล่านิทานสู่กันฟัง	168
41	กิจกรรมการเล่าตำนานกระแต้ะผีค้ำ(ผีพ่อ ผีแม่)	168
42	กิจกรรมดนตรีร็อก Hard Core ด้านยาเสพติด	169
43	กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	169
44	กิจกรรมข้อมผ้าด้วยสิเบ่ลือกไม้จากต้นประดู่ ต้นกระโดน	170
45	กิจกรรมซ้อมรำเชิงของเด็กและเยาวชนกลุ่มคนรักญ้อ หลังเลิกเรียน	170

ภาพที่

- 46 กิจกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ผู้ของนักศึกษาสาขารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต
ปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 171
- 47 การเรียนรู้จารีต ีตคอง ผ่านเื่อนผู้จากปราชญ์ชาวบ้านของนักศึกษา
สาขารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิตปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 171

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตารางภาคผนวก

หน้า

ตารางภาคผนวกที่

1 ผลการประเมินวัดความพึงพอใจหลังการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชน	223
2 แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพิจารณาดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับนิยามศัพท์	227
3 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ และความเชื่อมั่นของข้อสอบ	229
4 แสดงคะแนนผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อน-หลังการรับความรู้ เรื่อง ประวัติความเป็นมาของชาวอุ้อและอัตลักษณ์ของชุมชน	230
5 แสดงคะแนนผลการประเมินเจตคติหลังการเรียนรู้เรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชน อุ้อบ้านสา	234
6 แสดงคะแนนผลการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติตนหลังการเรียนรู้ เรื่อง การนำอัตลักษณ์ของชุมชนสู่การปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน	237

สารบัญภาพภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่	หน้า
1 สันทนาการกลุ่มย่อย เรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชน	242
2 ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น	242
3 สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน เรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชน	243
4 สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน เรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชน	243
5 การเรียนรู้ภาษาผ่านบรรพบุรุษ	244
6 การเรียนรู้ภาษาผ่านครอบครัว	244
7 การเรียนรู้ภาษาผ่านการศึกษาดูงาน	245
8 การเรียนรู้อาหารผ่านบรรพบุรุษ	245
9 การเรียนรู้อาหารผ่านครอบครัว	246
10 การเรียนรู้อาหารผ่านการศึกษาดูงาน	246
11 การเรียนรู้ที่อยู่อาศัยผ่านบรรพบุรุษ	247
12 การเรียนรู้ที่อยู่อาศัยผ่านครอบครัว	247
13 การเรียนรู้ที่อยู่อาศัยผ่านการศึกษาดูงาน	248
14 การเรียนรู้ที่อยู่อาศัยผ่านการศึกษาดูงาน	248
15 ประวัติความเป็นมาของชุมชน	249
16 นำเสนอประวัติความเป็นมาของชุมชน	249
17 กิจกรรมที่ 2 ภาษาผู้ถือกับการบ่งบอกตัวตน	250
18 เด็ก ๆ ร่วมกันเขียนแผนภูมิคำภาษาผู้ถือกับการบ่งบอกตัวตน	250
19 จาริต ฮีตคอง ผ่านเชี่ยนญื่อ	251
20 นำเสนอเรื่องเล่าตำนานผีดำ	251
21 กิจกรรมที่ 4 ข้าวเกรียบสมุนไพรดงระแนงสูตรดั้งเดิม	252
22 เด็ก ๆ ร่วมกันทำข้าวเกรียบสมุนไพรดงระแนงสูตรดั้งเดิม	252
23 การเล่นพื้นบ้าน	253
24 เด็ก ๆ เดินขาโถกเถกอย่างคล่องแคล่ว	253

25	เปิดเวทีเสวนาค้นข้อมูลเรื่องอัตลักษณ์ผู้	254
26	แสดงผลงานผ่านกิจกรรม บุญประเพณีต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	254
27	กิจกรรมการแสดงรับแขกที่มาศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้อัตลักษณ์ผู้	255
28	กิจกรรมการแสดงรับแขกที่มาศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้อัตลักษณ์ผู้	255
29	ร่วมกิจกรรม บุญประเพณีต่างๆ ภายในชุมชน	256
30	ร่วมกิจกรรม บุญประเพณีต่างๆ ภายในชุมชน	256
31	ร่วมกิจกรรม บุญประเพณีต่างๆ ภายใน	257
33	รำแข่งของเด็กและเยาวชนกลุ่มคนรักผู้ปฏิบัติงานประเพณีวันสงกรานต์	258
34	แสดงรำบายศรี ในงานต้อนรับคณะผ้าป่าสร้างห้องสมุดของ โรงเรียน	258
35	แสดงผลงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องของเล่นพื้นบ้านผู้บ้านสา	259
36	นำของเล่นพื้นบ้านของชุมชนประกวดกิจกรรม Best Practice	259
37	พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของเล่นพื้นบ้านจนกลายเป็นสินค้า OTOP ของชุมชน	260
38	พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของเล่นพื้นบ้านจนกลายเป็นสินค้า OTOP ของชุมชน	260
39	ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ศูนย์ฯผ่าน www.yorbansa.com	261
40	ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ศูนย์ฯผ่าน www.yorbansa.com	261